

APPLYING HO CHI MINH'S THOUGHT ABOUT DEMOCRACY IN TEACHING AND LEARNING IN SCHOOL CURRENTLY

Nguyen Thai Binh

Academy of Politics, Ministry of National Defense

Email: binhhuongks@gmail.com

Received: 11/3/2023; Reviewed: 16/3/2023; Revised: 19/3/2023; Accepted: 19/3/2023; Released: 20/3/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/55>

President Ho Chi Minh has worked hard to build the education of the country, he has left behind systematic and philosophical ideas and views, especially views on democracy in teaching and learning. His views on democracy in teaching and learning are of great significance, continuing to illuminate the cause of education and training in our country today. The article focuses on clarifying Ho Chi Minh's views on democracy in teaching and learning, and its significance for teaching and learning in schools today.

Keywords: *Ho Chi Minh thought; Democracy; Teaching; Learning; Teaching and learning*

1. Đặt vấn đề

Chủ tịch Hồ Chí Minh là biểu tượng ngời sáng về đạo đức cách mạng, tấm gương hy sinh, cống hiến trọn đời cho sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc, hết lòng, hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Người đã để lại cho các thế hệ hôm nay và mai sau một di sản tinh thần vô cùng quý báu, đó là tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Trong đó, tư tưởng dân chủ trong giảng dạy và học tập là một đóng góp quan trọng, đến nay vẫn còn nguyên giá trị. Đó không chỉ là nhận thức mà còn là hành động, không chỉ là lý luận mà còn là thực tiễn. Những năm qua, Đảng, Nhà nước ta và ngành giáo dục đã và đang vận dụng sáng tạo những quan điểm của Người, chú trọng tăng cường mở rộng dân chủ trong giáo dục, phát huy trí tuệ, năng lực tư duy, khả năng sáng tạo của các chủ thể, lực lượng để nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, dạy và học hiện nay.

2. Tổng quan nghiên cứu

Đến nay, có nhiều công trình khoa học có giá trị nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, tiêu biểu như: Nguyễn Xuân Sinh (2013), *Vận dụng tư tưởng "lấy tự học làm cốt" của Hồ Chí Minh vào bồi dưỡng phương pháp học tập cho học viên cấp phân đội ở các nhà trường quân đội hiện nay*; Nguyễn Hồng Điệp (2017), *Học tập phong cách lý luận Hồ Chí Minh của giảng viên lý luận chính trị ở các nhà trường*; Phan Thị Hồng (2021), *Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về học lý luận chính trị vào các trường chính trị...* Đặc biệt, có một số công trình nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ nói chung, dân chủ trong giáo dục nói riêng,

tiêu biểu như: Võ Văn Lộc (2011), *Quan điểm của Hồ Chí Minh về dân chủ trong giáo dục*, đã có sự nghiên cứu, tìm tòi công phu để chứng minh, Hồ Chí Minh là người khai sáng nền dân chủ và nền giáo dục dân chủ mới ở Việt Nam, tác giả tiếp cận tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong giáo dục theo phương pháp lịch sử, trích dẫn các lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh theo chủ đề rồi mô hình hóa, khái quát hóa, trên cơ sở đó tác giả đã nêu lên một số quan điểm dân chủ của Người về các hoạt động nói chung và hoạt động giáo dục, đào tạo nói riêng. Tác giả Đồng Văn Quân, (2014), *Thực hiện dân chủ trong các trường đại học nước ta hiện nay*, đã nêu lên tầm quan trọng của việc thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở, khảo sát thực trạng thực hiện quy chế dân chủ ở các trường đại học tại Việt Nam hiện nay, trên cơ sở đó tác giả đề xuất một số giải pháp để thực hiện tốt quy chế dân chủ trong nhà trường tại các trường đại học ở nước ta hiện nay. Tác giả Nguyễn Thế Phúc, (2008), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong chính trị - Giá trị lý luận và thực tiễn*, đã tập trung phân tích định nghĩa của Chủ tịch Hồ Chí Minh về dân chủ, chỉ ra được giá trị của việc thực hiện dân chủ trong quá trình xây dựng Nhà nước dân chủ ở Việt Nam và thực hiện dân chủ trong bộ máy chính quyền và hệ thống chính trị. Tuy nhiên, vẫn chưa có công trình khoa học nào đề cập một cách toàn diện, sâu sắc đến dân chủ trong giảng dạy và học tập, ý nghĩa của vấn đề đối với việc dạy và học ở các nhà trường, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo hiện nay.

3. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp thu thập tài liệu

thứ cấp, phương pháp tổng hợp, phân tích nhằm làm rõ hơn tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong giảng dạy và học tập, từ đó đề xuất một số giải pháp vận dụng tư tưởng đó vào công tác dạy và học ở các nhà trường hiện nay.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong phương pháp giảng dạy

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng: “Huấn luyện lý luận có hai cách: Một cách là chỉ đem lý luận khô khan nhét cho đầy óc họ. Rồi bày cho họ viết những chương trình, những hiệu triệu rất kêu. Nhưng đối với thực tế, tuyên truyền, vận động, tổ chức, kinh nghiệm chỉ nói qua loa mà thôi. Thế là lý luận suông vô ích. Một cách là trong lúc học lý luận, phải nghiên cứu công việc thực tế, kinh nghiệm thực tế. Lúc học rồi, họ có thể tự mình tìm ra phương hướng chính trị, có thể làm những công việc thực tế, có thể trở thành người tổ chức và lãnh đạo. Thế là lý luận thiết thực, có ích” (Hồ Chí Minh, tập 5, tr.311). Do đó, giảng dạy phải kết hợp lý luận với thực tế, lý thuyết với thực hành, nếu “Chỉ biết lý luận (lý thuyết) mà không biết thực hành thì cũng là trí thức có một nửa. Vì vậy cho nên các cháu trong lúc học về lý luận thì cũng phải kết hợp với thực hành”. Người nhấn mạnh: “Suốt đời phải gắn liền lý luận với công tác thực tế” (Hồ Chí Minh, tập 16, tr.337), lấy thực tiễn để minh họa cho người học “mau hiểu, mau nhớ, học phải đi đôi với hành, lý luận phải gắn liền với thực tế.

Để thực hiện được điều đó người dạy phải nắm chắc đối tượng, căn cứ vào nhu cầu của người học trong quá trình giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu ví dụ rất sinh động, giáo dục giống như “người làm ra hàng. Làm ra hàng phải đúng với nhu cầu của người tiêu thụ. Nếu người ta cần nhiều xe mà mình làm ra nhiều bình tích thì hàng ế” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.359). Người chỉ rõ: “Huấn luyện thì phải hiểu rõ người học để nâng cao khả năng và tẩy rửa khuyết điểm cho họ. Phải huấn và luyện. Huấn là dạy dỗ, luyện là rèn giũa cho sạch những vết xấu xa trong đầu óc” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.362). Trong lớp học, khả năng nhận thức của từng người khác nhau, người thầy giáo phải nắm rõ khả năng nhận thức và hoàn cảnh của từng người để tìm ra cách thức giảng dạy phù hợp cho từng đối tượng. Có đối tượng phải tốn nhiều thời giờ, dạy tỉ mỉ thì mới hiểu vấn đề, có đối tượng “dạy bao quát mà vẫn làm cho người học thấu hiểu được”.

Cần có phương pháp tổ chức giáo dục sao cho bảo đảm được sự phù hợp giữa điều kiện, hoàn cảnh giáo dục với đối tượng giáo dục. Người viết: “Công nhân, nông dân bận làm ăn, nếu dạy không hợp với người học, với làm ăn, bắt phải đến lớp có bàn có

ghế là không ăn thua. Phải tùy hoàn cảnh làm ăn mà tổ chức học mới duy trì được lâu dài, mới có kết quả tốt” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.368). Đối với trẻ nhỏ thì phải vừa học vừa chơi, “trong lúc học, cũng cần làm cho chúng vui, trong lúc vui cũng cần làm cho chúng học” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.427). Trẻ con không phải là người lớn thu nhỏ nên không thể tùy tiện áp đặt vào chúng cách suy nghĩ, cách làm việc và ứng xử của người lớn, cần phải tôn trọng bản chất tự nhiên, những nhu cầu tự nhiên của các em. Phải làm sao cho trẻ biết tự lập, tự giác, có kỷ luật nhưng vẫn vui vẻ hoạt bát, chứ không phải là khúm núm, đặt đầu ngồi đậy. Đối với thanh niên, “phải chuyên tâm học hành và công tác nhưng cũng cần có vui chơi”. Những hoạt động vui chơi lành mạnh, định hướng tốt sẽ có tác dụng giáo dục rất lớn. Nói chuyện tại buổi lễ khai mạc trường Đại học Nhân dân Việt Nam, ngày 19/1/1955, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Vui chơi lành mạnh là một bộ phận trong sự sinh hoạt của thanh niên... Trong vui chơi cũng có giáo dục. Cần có những thú vui chơi văn hóa, thể dục có tính chất tập thể và quần chúng” (Hồ Chí Minh, tập 9, tr.266).

Hồ Chí Minh luôn đề cao phương pháp nêu gương trong giảng dạy để đạt hiệu quả cao trong giáo dục. Những tấm gương để sinh viên học tập chính là những người thầy, người cô. Theo Người, thầy giáo thời nào cũng được xã hội tôn trọng, vinh danh bởi người thầy luôn tượng trưng cho những gì chuẩn mực nhất về lối sống, đạo đức, là “khuôn vàng, thước ngọc” cho người học noi theo. Hồ Chí Minh thường nhắc nhở: Các thầy cô giáo phải trở thành tấm gương sáng, thành kiểu mẫu cho các em noi theo, “phải làm kiểu mẫu về mọi mặt: tư tưởng, đạo đức, lối làm việc”. Người thầy, người cô như tấm gương trong cho học sinh soi vào và noi theo, trước hết là ở đạo đức và phẩm chất người thầy. Học sinh càng nhỏ, càng hay bắt chước ở thầy, cô giáo những hành vi, cử chỉ trong những sinh hoạt hằng ngày, cho nên thầy, cô phải có cử chỉ và hành vi mẫu mực thật sự. Đạo đức, lối sống của thầy, cô giáo và các mối quan hệ sự phạm trong nhà trường sẽ là môi trường giáo dục mà ở đó tâm hồn, tình cảm đạo đức của học sinh từng ngày, từng giờ được trường thành. Hồ Chí Minh đã nói: “Oc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng. Nhuộm xanh thì nó sẽ xanh, nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ. Vì vậy sự học tập ở trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên, tức là tương lai của nước nhà” (Hồ Chí Minh, tập 5, tr.120). Tấm gương của người thầy với học sinh là vô cùng quan trọng, “thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu”; “Thầy và trò thật thà đoàn kết và dùng cách dân chủ (thật thà tự phê bình và phê bình) để giúp nhau tiến bộ” (Hồ Chí Minh, tập 7, tr.400). Hồ

Chí Minh nhiều lần nhắc nhở thầy giáo và học sinh sử dụng tự phê bình và phê bình để cùng nhau tiến bộ không ngừng, đoàn kết chặt chẽ, để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Qua tự phê bình và phê bình mà đạt đến sự đoàn kết mới: “Phải đoàn kết giúp đỡ lẫn nhau học tập, mạnh dạn phê bình và thật thà tự phê bình và khi phê bình, tự phê bình thì phải xuất phát từ ý muốn đoàn kết, để đạt đến đoàn kết mới trên cơ sở mới” (Hồ Chí Minh, tập 11, tr.99).

4.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong học tập

Dân chủ trong học tập giúp người học liên hệ bản thân, đối chiếu với động cơ học tập của mình, lựa chọn và sử dụng phương pháp học tập cụ thể có lợi nhất cho bản thân. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, việc học chỉ có được kết quả tốt khi người học xác định rõ mục đích học tập cho mình và xây dựng động cơ học tập đúng đắn. Việc xác định mục đích học tập được Hồ Chí Minh nhắc đến đầu tiên: “phải biết tự động học tập. Muốn vậy, phải hiểu rõ mấy điều: Học để làm gì?... Học để sửa chữa tư tưởng... Học để tu dưỡng đạo đức cách mạng... Học để tin tưởng... Học để hành” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.360). Tại Đại hội sinh viên Việt Nam lần thứ II, ngày 7/5/1958, Bác nhấn mạnh: “Đối với thanh niên trí thức như các cháu ở đây thì cần đặt hai câu hỏi: Học để làm gì? Học để phục vụ ai? Đó là hai câu hỏi cần phải trả lời dứt khoát thì mới có phương hướng” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.400). Người chỉ rõ: “Dưới chế độ thực dân, phong kiến, mục đích đi học là cốt được mảnh bằng để làm ông thông, ông phán, lĩnh lương nhiều, ăn ngon, mặc đẹp. Thế thôi. Số phận dân tộc thế nào, tình hình thế giới biến đổi thế nào, không hay, không biết gì hết. Mục đích giáo dục nô lệ hầu hạ chúng. Ngày nay ta đã được độc lập, tự do, thanh niên mới thật là người chủ tương lai của nước nhà. Muốn xứng đáng vai trò là người chủ thì phải học tập. Học bây giờ với học dưới chế độ thực dân, phong kiến khác nhau” (Hồ Chí Minh, tập 9, tr.178), “Học tập nâng cao trình độ chính trị, văn hoá, khoa học kỹ thuật và quân sự”. Theo Người, học không phải để lấy danh, để trang sức, mà “học để làm việc, làm người”, học để phụng sự đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại” (Hồ Chí Minh, tập 6, tr.208). Bởi vậy, còn sống còn phải học, học để tiến bộ mãi, để bắt kịp với xu thế của thời đại. Hồ Chí Minh chỉ rõ sự cần thiết phải học, sự học là vô cùng vì “dừng lại là lùi bước, là lạc hậu, tự mình đào thải trước”.

Trong việc học, dân chủ hóa giáo dục đòi hỏi phải thực hiện mục tiêu: “... học tập chính là để có đủ năng lực làm chủ, có đủ năng lực tổ chức cuộc sống mới... Bởi vậy, ý thức làm chủ không phải chỉ tỏ rõ ở tinh thần say mê học tập để không

ngừng nâng cao năng lực làm chủ của mình” (Hồ Chí Minh, tập 12, tr.257). Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu người đi học phải có thái độ học tập đúng. Có như thế việc học mới có kết quả. Trong “Diễn văn khai mạc lớp học lý luận khóa 1 trường Nguyễn Ái Quốc” ngày 7/9/1957, Người chỉ rõ: “...cần phải có thái độ học tập cho đúng: Phải khiêm tốn, thật thà... Kiêu ngạo, tự phụ, tự mãn là kẻ thù số một của học tập; Phải nêu cao tác phong độc lập suy nghĩ và tự do tư tưởng. Đọc tài liệu thì phải đào sâu suy nghĩ, không tin một cách mù quáng từng câu, từng chữ một trong sách, có vấn đề chưa thông suốt thì mạnh dạn đề ra và thảo luận cho vỡ lẽ. Đối với bất cứ vấn đề gì đều phải suy nghĩ kỹ càng xem nó hợp với thực tế không, có thật là đúng không, tuyệt đối không nên nhắm mắt tuân theo sách vở một cách xuôi chiều, phải suy nghĩ chín chắn. Phải bảo vệ chân lý..., không suy nghĩ ba phải. Phải đoàn kết giúp đỡ nhau học tập” (Hồ Chí Minh, tập 11, tr.98).

Cùng với việc chỉ rõ mục đích học tập để làm gì? Người học cần học cái gì với thái độ học tập như thế nào cho đáng? Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ cách học tập có kết quả là: “Muốn học tập có kết quả thì phải có thái độ đúng và phương pháp đúng... Phương châm phương pháp học tập là lý luận liên hệ với thực tế, học phải đi đôi với hành chứ không phải học để nói suông...” (Hồ Chí Minh, tập 15, tr.116). Khi đã xác định đúng mục đích thì phải tự mình làm chủ học tập. Một trong những yếu tố làm nên giá trị của tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong giáo dục chính là vấn đề tự học của người học. Để phát huy hết năng lực và sức sáng tạo vốn có của mỗi người thì một trong những vấn đề mấu chốt là phải tự học, tự nghiên cứu. Trong suốt cuộc đời mình, Hồ Chí Minh không có nhiều thời gian ngồi trên ghế nhà trường để học như bao nhiêu học trò khác, nhưng nhờ có khả năng tự học tuyệt vời mà Người đã tiếp thu được những tinh hoa văn hóa của dân tộc và nhân loại, những tri thức tiên tiến nhất của thời đại để làm giàu cho vốn kiến thức của mình, trở thành danh nhân văn hóa kiệt xuất. Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (1947), khi đề cập đến công tác huấn luyện cán bộ, Người viết: “Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” (Hồ Chí Minh, tập 5, tr.312). Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn phê phán việc học tập thụ động, lười học, ỷ lại vào thầy cô giáo, vào nhà trường, phải tìm lấy sách mà đọc, lấy sách làm thầy, “phải biết tự động học tập”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhắc nhở người học phải đặt câu hỏi “vì sao”, phải suy nghĩ kỹ càng xem nó có hợp với thực tế không. Quá trình ấy giúp người học tự rèn luyện tư duy, nâng cao năng lực tìm tòi, giải đáp các câu hỏi đặt ra, nắm vững hơn những nội dung cần thiết, cần áp dụng. Ở đây, học

phải đi đôi với hỏi thì mới hiểu, những điều chưa hiểu, chưa trả lời được thì tiếp tục học. Khi học thì không nên tiếp thu một chiều, học trên lớp không phải thầy nói gì cũng coi là chân lý, hay những kiến thức đọc được đầu tiên chưa chắc là đúng, mà phải lật đi lật lại vấn đề, tức là phải đề ra được câu hỏi và tìm ra được câu trả lời hợp lý thì mới hiểu sâu và từ đó có khả năng hành động và giải quyết vấn đề. Người nhắc nhở mọi người phải tự biết trau dồi kiến thức cho mình qua nhiều hình thức học tập đa dạng, học mọi lúc, mọi nơi, học suốt đời. Trả lời câu hỏi: “Học ở đâu?” Người cho rằng: học ở trường, học ở sách vở và học ở nhân dân, không học nhân dân là một thiếu sót rất lớn. Người học cần có thái độ khiêm tốn học hỏi quần chúng, học hỏi những người xung quanh, học những mặt tốt, những kinh nghiệm hay của người khác. Kinh nghiệm của Hồ Chí Minh là không những biết triết để tận dụng những tổ chức, những hoạt động sẵn có trong xã hội như thư viện, câu lạc bộ, sách báo, các buổi nói chuyện, các hội thảo, các viện bảo tàng mà còn tự mình tạo ra những hình thức học tập mới, sinh động và bổ ích như: tranh thủ sự hướng dẫn, giúp đỡ của người khác, học trong khi giao tiếp, trong công tác vận động quần chúng v.v., chú trọng việc học đi đôi với hành, thực hành trong quá trình tự học. Người học phải có chí tiến thủ, có ý chí cách mạng kiên cường để không ngừng vươn lên trong học tập và rèn luyện. Hồ Chí Minh không chỉ xác định sự cần thiết của học tập, động cơ, thái độ và phương pháp học tập mà còn luôn đòi hỏi sinh viên phải có chí tiến thủ, có ý chí cách mạng kiên cường để không ngừng vươn lên trong học tập và rèn luyện, vượt qua mọi khó khăn, thử thách, “... cần phải có chí tự động, tự cường, tự lập... Phải có quyết tâm đã làm việc gì thì làm cho đến nơi đến chốn, làm cho kỳ được, phải có lòng ham tiến bộ, ham học hỏi, học luôn, học mãi. Học văn hóa, học chính trị, học nghề nghiệp” (Hồ Chí Minh, tập 5, tr.206).

5. Thảo luận

Tiếp thu và vận dụng sáng tạo quan điểm của Hồ Chí Minh về dân chủ trong giảng dạy và học tập, Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ: “Chuyên mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học; từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý dạy và học trực tuyến, qua Internet, truyền hình, các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học; giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội...” (Đảng Cộng sản Việt Nam, tập 1, tr.233). Quan điểm trên của Đảng ta vừa thể hiện mục tiêu, phương pháp, nội dung, hình thức, vừa thể hiện tinh thần dân chủ trong dạy và học của quá trình đổi mới nền giáo dục hiện nay. Đất nước ngày càng hội nhập

sâu rộng trên tất cả các lĩnh vực, trong đó có lĩnh vực giáo dục, đào tạo. Vấn đề giảng dạy và học tập là yếu tố cốt lõi, đóng vai trò quan trọng quyết định chất lượng của sự nghiệp giáo dục, đào tạo. Để hiện thực hóa tư tưởng Hồ Chí Minh về dân chủ trong giảng dạy và học tập ở nhà trường hiện nay cần thực hiện một số giải pháp chủ yếu sau:

Một là, tích cực đổi mới phương pháp giảng dạy. Trên cơ sở quan điểm Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo nói chung, giảng dạy và học tập nói riêng, các nhà trường cần không ngừng đổi mới phương pháp của người dạy phù hợp với đối tượng, lĩnh vực giảng dạy. Thực tế cho thấy, phương pháp sư phạm của người dạy đóng vai trò quan trọng, phương pháp không tốt sẽ làm hiệu quả giảng dạy kém đi nhiều. Phương pháp sư phạm bao gồm nhiều vấn đề mà trước hết và quan trọng nhất là cách khơi dậy ở người học sự say mê học tập, sự khát khao, hứng thú trong việc tìm tòi, khám phá cái mới, cái đẹp. Mục đích của phương pháp giảng dạy là người dạy phải làm cho người học hiểu thấu được vấn đề, sau khi hiểu được vấn đề thì mục đích cao hơn là phát triển mọi tài năng. Trong quy trình dạy học đó, người học đóng vai trò chủ động; người dạy chỉ là người hướng dẫn, định hướng cho người học cách thu nhận kiến thức và hỗ trợ, giải đáp các thắc mắc khi cần thiết. Nền giáo dục ngày nay là nền giáo dục khai phóng nên người dạy phải chuyển từ dạy tri thức sang dạy cách học, dạy cách tư duy. Do đó, người dạy không nên “nhồi nhét” kiến thức, mà phải trang bị cho người học thói quen “hoài nghi khoa học”, năng lực phản biện các tri thức có sẵn và sáng tạo ra những tri thức mới.

Hai là, phát huy dân chủ trong sinh hoạt học thuật, thảo luận, trao đổi. Trong giảng dạy và học tập việc phát huy tính dân chủ trong sinh hoạt học thuật, tăng cường thảo luận, trao đổi có vai trò rất quan trọng để mở rộng kiến thức, kích thích tư duy sáng tạo của người học, những năng lực, sở trường của người học, phát huy hết khả năng trong nội dung, lĩnh vực đã chọn để thảo luận, trao đổi. Bên cạnh đó, trong thảo luận, trao đổi phải chú ý đến tâm lý người học, bởi lẽ thảo luận, trao đổi vừa hệ thống lại kiến thức đã dạy, đã học, vừa trang bị cho người học những kiến thức mới, kiến thức mở rộng; vừa tạo cho người học hứng thú, vui vẻ, tự do trao đổi bàn bạc, ham thích tìm hiểu, khám phá và nhu cầu sáng tạo. Trong quá trình thảo luận, trao đổi, người dạy phải có phương pháp, “nghệ thuật”, khéo léo dẫn dắt để người học tích cực, tự giác, xung phong phát biểu, luận giải làm sáng tỏ vấn đề, chủ đề, tạo khả năng tiếp thu của người học nhanh hơn, hiệu quả hơn.

Ba là, phát huy dân chủ, tinh thần tự giác trong tự học của người học. Người học cần thường xuyên

trau dồi ý chí cố gắng, không ngừng vươn lên trong học tập để hướng đến mục tiêu vì sự tiến bộ của bản thân, vì dân, vì nước, làm được điều đó thì nhất định sẽ đạt được mục đích của việc học. Có động cơ học tập đúng đắn thì người học sẽ tự nguyện, tự giác trong học tập, không bị khiên cưỡng, gò ép, tự động hoàn thành kế hoạch học tập, nêu cao tinh thần chịu khó, cố gắng không lùi bước trước bất kỳ khó khăn nào trong việc học tập. Có được tinh thần tự nguyện học tập người học mới chủ động tìm tòi, khám phá tri thức bằng tinh thần say mê, hứng thú. Tự học chính là yếu tố cơ bản nhất làm cho quá trình tích lũy diễn ra nhanh nhất và hiệu quả nhất. Tự học chính là sự nỗ lực của bản thân người học một cách có kế hoạch trên tinh thần tự nguyện, tự giác cao cùng với môi trường và sự quản lý, chỉ đạo giúp vào, cùng với đó người dạy phải nâng cao và hướng dẫn việc tự học cho người học. Muốn tự học thành công người học cần phải sắp xếp thời gian học tập khoa học, bền bỉ, kiên trì thực hiện kế hoạch, không lùi bước trước những khó khăn trở ngại, chớ nên

ôm đồm nhiều nội dung mà phải có thời gian biểu hợp lý, tránh chồng chéo nội dung trong quá trình tự học. Thông qua tự học, tự hỏi, tự trả lời, tự đánh giá là một quá trình phát hiện ra những điều không hiểu, chưa thông suốt và cần phải tìm cách giải quyết những thắc mắc đó.

6. Kết luận

Có thể nói, quan điểm Hồ Chí Minh về dân chủ trong giảng dạy và học tập có giá trị lý luận, thực tiễn và mang ý nghĩa và tính nhân văn sâu sắc; là cơ sở, phương pháp luận, chỉ dẫn quan trọng để nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo nói chung, cũng như trong dạy và học ở các nhà trường nói riêng. Do vậy, việc nghiên cứu, vận dụng quan điểm của Người về dân chủ trong giảng dạy và học tập vào hoạt động dạy và học ở các nhà trường có ý nghĩa cấp thiết, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa và phát triển đất nước hiện nay.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2016). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập 1*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

Lộc, V. V. (2011). *Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về dân chủ trong giáo dục*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

Nhà xuất bản Chính trị quốc gia. (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập* (tập 5, tập 6, tập 7, tập 9, tập 11, tập 12, tập 14, tập 15). Hà Nội.

Quang, L. V. (2017). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục với vấn đề đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam hiện nay*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật.

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ DÂN CHỦ TRONG GIẢNG DẠY VÀ HỌC TẬP Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG HIỆN NAY

Nguyễn Thái Bình

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Email: binhhuongks@gmail.com

Nhận bài: 11/3/2023; Phân biện: 16/3/2023; Tác giả sửa: 19/3/2023; Duyệt đăng: 19/3/2023; Phát hành: 20/3/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/55>

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dày công xây đắp cho nền giáo dục nước nhà, Người đã để lại những tư tưởng, quan điểm mang tính hệ thống, triết lý, đặc biệt là những quan điểm về dân chủ trong giảng dạy và học tập luôn là kim chỉ nam trong sự nghiệp giáo dục ở mọi thời kỳ cách mạng. Những quan điểm của Người về dân chủ trong giảng dạy và học tập có ý nghĩa to lớn, tiếp tục soi sáng sự nghiệp giáo dục, đào tạo của nước ta hiện nay. Bài viết tập trung làm rõ quan điểm của Hồ Chí Minh về dân chủ trong giảng dạy và học tập, ý nghĩa của vấn đề đối với công tác dạy và học ở các nhà trường hiện nay.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; Dân chủ; Giảng dạy; Học tập; Dạy và học.